

Zamisli, sretna slučajnost

Zaljubljenica u znanost i novinarstvo, urednica znanosti Jutarnjeg lista, urednica knjige o Miroslavu Radmanu *Čovjek koji je srušio genetski zid*, te jedan od autora knjige *Nikola Tesla: Istraživač, izumitelj i genij*, uzbuđljivu je karijeru, koja će trajati i trajati, ne sumnjamo, započela davnih dana baš intervjuom, i to s Radmanom... Prvi put ispred diktafona, dame i gospodo – Tanja Rudež! (čuje se pljesak u pozadini)

Razgovarala: **Stela Jelinčić** | Fotografije: **Kristijan Topolovec / Gerila**
Frizura: **Snježana Topalušić** | Styling: **Maja Krišković**

Nazove me Petra, sva u frci, kao, život prebrzo prolazi i ona ništa ne stiže. I, okej, svi imamo taj osjećaj. Brzinu propadanja svaki dan vidiš u ogleдалu. Nismo ravnodušni, samo se pravimo da ne primjećujemo. Sva zavaravanja ćemo vjerojatno isprobati. Žene uglavnom briju na bore. Muškarci na penis – hoće li stajati i dokad će trajati? Uglavnom, brojim bore i štedim za botoks...

– Draga Petra, nije bed, opusti se – kažem joj. – Evo, baš sam intervjuirala Tanju Ruđež, urednicu znanosti u Jutarnjem. Dakle, imam informaciju iz prve ruke: živjet ćemo sto dvadeset ili čak sto pedeset godina.

Petra se smije, ne vjeruje mi, pa joj citiram Tanju:

“Eto, koja sretna slučajnost. Baš sam nedavno pisala o tome, o produženju ljudskog vijeka... Naime, znanstvenici smatraju da bismo mogli živjeti do sto dvadesete, čak sto pedesete... Naveliko se raspravlja o tome dokle to može ići... Valjda ipak postoji određeni biološki limit... Naprosto, čovjek nije programiran...”

Sjedim s Tanjom u Kicu. Odličan prostor za ovu raspravu... Jer sve neki klinci oko nas... Osamdes'te, devedeseto godišta. Brrrrr! Kao da smo im uletjeli u veliki odmor. Naježim se. Tu više neću dolaziti.

– Reci mi Tanja, bi li se onda ljudima produžila mladost ili starost? Jer, nije baš fora živjeti stopešest godina?

– E, sad... Ljudski životni vijek se u posljednjih sto šezdeset godina, u razvijenim zemljama, produžio za četrdeset godina... Tempom od tri mjeseca na godinu. Ja kao optimist vidim to kao produljenje one dobi kad si u dobroj formi, dakle mladenačke dobi. Ne bi imalo smisla biti pola života star. Činjenica je da ljudi neumjereno stare čim prođu reproduktivnu dob. Kod žena su to pedesete godine. Tada se zapravo ubrzano stari... Na produljenje životnog vijeka znanstvenici istodobno rade na više planova: veza s genetskom uvjetovanošću brzine starenja, veza s načinom prehrane - i to imajući u vidu i kvalitetu prehrane i količinu hrane. Recimo, manji unos hrane može produžiti život. Onda, važno je da li pušiš, da li piješ umjereno ili neumjereno, baviš li se sportom...

Da, pušim. Da, pijem. Ne, ne bavim se sportom. Čini mi se da vidim metu na psima. Mislim da me je kraći život već davno naciljao.

– Svakako, govorimo o razvijenim zemljama – nastavlja Tanja. – A to je manji dio svijeta. U Africi, na primjer, životni vijek je do trideset godina. Ljudi umiru od AIDS-a, a raznih zaraza... Sva čuda znanosti dostupna su malom, malom broju ljudi... Ne svima.

Dođe mi da se naljutim jer to je samo za elitu, još jedna nepravedna raspodjela, a

zapravo mi smo ta elita. Hajde, sad bar imam jasniju ideju o tome kako je biti elita... Prilično je ugodno, uz malo grižnje savjesti.

– Znači, baš mi, evo nas dvije, imamo šanse da se oregbemo za kojih sto godina više? – pitam. Postajem naočigled ležerija. Imamo vremena, ljudi. Zaista imamo vremena.

– Nedavno sam pisala o američkom futurologu i velikom inovatoru Rayu Kurzweilu, koji smatra da će u sljedećih dvadeset godina doći do ključnih pomaka na području nanotehnologije i medicine. On veliku pozornost daje nanobotima – nano-robotima, nano je milijarditi dio metra – koji bi ulazili u naš organizam i čistili ga od štetnih tvari, potencijalno opasnih mikroba, itd. Očitali smo čovjekov ljudski kôd, svakim danom sve više otkrivamo o našem ustrojstvu i svaki dan postoji sve više mogućnosti za intervenciju. Dakle, medicina i nanotehnologija, i živjet ćemo... – kaže Tanja, a ja te nanobote, putnike po tijelu, odmah vizualiziram kao one slinave akvarijske puževe koji mljackaju alge.

– Zašto onda kloniranje? Jer ako ćemo ovako produžavati živote, zašto bismo onda uopće klonirali ljude?

– Pa i ja se pitam. Mislim da samo šarlatani i bezveznjaci razmišljaju o kloniranju ljudi radi dobivanja cjelovitog ljudskog bića. Svi ostali koji se time bave razmišljaju o kloniranju isključivo kao tehnologiji regenerativne medicine, odnosno tehnologiji obnavljanja tkiva i organa koji su oštećeni bolestima. I u tom smislu kloniranje je važno. Ali vidjet ćemo... To su tek početci... Još se nitko tako nije izliječio. Nitko se još nije izliječio od srca tako da bismo srce negdje uzgojili...

– Može li se danas uopće klonirati čovjeka?

– Pa, znaš šta, neće to ići tako brzo. Kad je '97. klonirana ovca Dolly, odmah se počelo pričati o tome da ćemo sada vrlo brzo klonirati čovjeka. I bilo je 2000. i 2001. senzacionalističkih najava nekih znanstvenika i kvaziznanstvenika da će se krenuti u kloniranje čovjeka... Onda je, 2002., na Božić, sekta relijanaca objavila da su klonirali prvog čovjeka, i to ženu, nazvali su je Eva... Sjećaš se? Ali to je bio prvorazredan medijski trik, senzacionalistička vijest... Nema nikakvih dokaza da su oni to uspjeli. Ali teorijski je to moguće. Dakle, kao što se kloniralo ovcu može se klonirati i čovjeka. Ali to je potpuno nepotrebno. Ljudi to pojednostavljeno vide. Kao, ako ja kloniram sebe, onda će to biti još jedna Tanja. Ali neće, to će biti moj zakašnjeni bliznac... Koriste se moje stanice, ja sam u srednjim godinama, i ta osoba koja bi došla na svijet kloniranjem, a ne seksualnom reprodukcijom, bila bi sklona mnogim bolestima, trebalo bi joj mnogo sretnih slučajnosti, mno-

go pozitivnih okolnosti da uopće preživi... I osim toga, naravno, to i ne bih bila ja. Jer ja sam Tanja kao rezultat mnogih interakcija... Kao rezultat cijelog mog dosadašnjeg života i životnog iskustva... Nije sve samo u učinku gena...

– Dakle, bile biste iste samo po genima? Samo po potencijalu?

– Da. Recimo, kao blizanci. Oni nisu identični. Mislim da je kloniranje čovjeka posve nepotrebno, i ne vidim neku realnu opasnost, ne plaši me. Ali kloniranje o kojem se najčešće govori je kloniranje radi dobivanja i obrade embrionalnih matičnih stanica. Iz njih se razvijaju sva tkiva kojih ima dvjesto dvadeset. I recimo, ako imaš problema sa srcem, dijabetesom, ili Parkinsonovom bolešću, ili ako ti treba presađivanje organa, onda bi se to sve moglo tako riješiti. Pomoću tehnike, iz matičnih stanica izraste novo tkivo, novi organ, i onda ga zamijeniš. Ali ja mislim da to nije tako blizu...

– Šteta.

– Zaista ne vjerujem. Za prošlu godinu, recimo, proglašen je najvećim prodorom u znanosti uspjeh američkih i japanskih znanstvenika koji su odrasle stanice kože reprogramirali tako da se dobiju embrionalne matične stanice. Dobili su sjeme iz kojeg mogu nastati druge stanice, druga tkiva... Tako čak i kloniranje u svrhu dobivanja potrebnih stanica možda neće biti potrebno. Bit će i manje delikatnih etičkih dilema. Pogotovo se crkve protive kloniranju jer je kloniranje zapravo oponašanje oplodnje. Uzme se neoplođena jajna stanica, iz nje se izvadi jezgra koja nosi genetski materijal i spoji se s jezgrom odrasle stanice, najčešće stanicom kože, i onda se tu malo... Doda se malo struje i malo kemije...

– I kako se od toga uzgoji srce ili bubreg?

– Zasad još nikako! Hahaha. Kao prvo, do danas je samo dvjema skupinama uopće uspjelo klonirati ljudski embrio – u Engleskoj, skupinu je predvodio jedan srpski znanstvenik, dr. Miodrag Stojković i, nedavno, u Americi...

Gledala sam jedan brazilski dokumentarac. O otmicama. Tamo, u Brazilu masovno se otima radi ucjene. Bogataše siromašni gerilci otimaju i traže lov za otkupninu. Nekima i uspije. Kao dokaz da su oteli baš te i te ljude odrežu im uši ili nos i pošalju ožalošćenim obiteljima koje onda za ostatak tijela plate koliko god ovi traže. Samo uši su besplatne. I nosovi. E, a kad im gerila vrati ostatak unakaženog tijela, onda treba još platiti plastične kirurge da prišiju neke nove uši i neki novi nos. Tako u Brazilu najbolje možete zaraditi ako ste plastični kirurg ili, eventualno, muda su obavezna, ako ste gerilac. O mogućoj dub-

ljoj vezi plastičnih kirurga i gerilaca film nije špekulirao. Odličan film. Preporučam.

Onda opet, jednom, gledam na televiziji neku suludu seriju, jednoj ribi se sve to, kao, dogodilo. Nije zbog gerilaca, ali trebalo joj je novo uho... Doktori, zamisli, uzgoje uho na leđima miša. Ubace mu ušni gen, miš nema dlake, žrtvuje se za ljudski rod, i na leđima mu izraste, ni malo ni veliko, obično ljudsko uho. Onda, to uho odrežu i zašiju na ženinu glavu. Fenomenalno. I, naravno, ja zabrijem da je to sve istina. Pa bilo je na televiziji. Zabrijem da se to tako može... Da se uho može uzgojiti na mišu i zatim ga se može zašiti na čovjekovu tikvu. Sad mi Tanja kaže da to nije istina. Okej. Možda još nije, ali ako se može u fotošopu, moći će se uskoro i u stvarnosti... Prvo, redatelj Paul Verhoeven u *Total Recall* zamisli ženu s tri sise, onda vlasnik nekog porno sajta po uzoru na Paula izmašta fragera s dva pimpeka, i to u okomitom redosljedu, i to smontira na sajtu. Onda, jer ipak to tako sa znanošću funkcionira, onda to uskoro možemo očekivati i u stvarnosti. Iz fotošopa u zbilju. Ili, ako ćemo neki primjer iz prošlosti... Prvo neki umjetnik, recimo Jules Verne, napiše knjigu, gnjura tisuću milja pod morem, a tek onda ovi izume podmornicu. Ili, evo baš friško – jučer u Americi, danas u vašem gradu – Harry Potter... Prvo on dobije plašt pomoću kojeg postaje nevidljiv – ah, to bi bilo ostvarenje svih djetinjih maštarija – a onda hrvatski znanstvenik Marin Soljačić kaže da je to teorijski moguće, da će se to sve uskoro moći... *Uskoro* mi se čini previše neodređeno. Koliko *uskoro* oni misle? Koliko je to čekanja? Jer *uskoro* bismo, dakle, mogli živjeti stopedeset godina s nevidljivim vlasnikom dva pimpeka u okomitom redosljedu i k tome u podmornici, koju smo već odradili... I baš prebirem po mozgu koliko Tanja ima godina? Koliko ti uopće godina treba da sačekaš sve te mogućnosti za koje se *uskoro* možeš ogrebat, jer *uskoro* može biti već kasno, a da se u isto vrijeme, poput Tanje, ne nerviraš, nego, eto, cijeli svijet tako pozitivno i strastveno doživljavaš?

I ne mogu procijeniti koliko bi Tanja mogla *uskoro* imati godina... Po entuzijazmu dvadeset, a i rado bih je poslije pozvala na tulum... Ali onda ona pita mene: "Koliko imaš godina?" Ja odgovorim trideset, a ona se iznenadi: "Ma, daj... Mislila sam da imaš 21." Pitam je, u šoku, jer, okej je kompliment, ali...: "To si pomislila zbog pitanja koja sam ti postavila?" Smije se. Onda, revoltirane prosjekom godina u Kicu i opterećenjem slušnih organa preglasnom muzikom, i to još nekim rejvom, odemo na neko tiše mjesto...

– Sad možemo malo o Radmanu, malo o knjizi *Čovjek koji je srušio genetski zid* koju

si uredila. Super knjiga... Čini mi se da je Radman mogao biti jednako tako uspješan umjetnik kao što je uspješan znanstvenik...

– Dakle, ja smatram da je moj susret s Miroslavom Radmanom bio jedan od presudnih u mojoj karijeri... Zapravo, dva su susreta bila vrlo važna u mojoj karijeri – taj s Radmanom i onaj s Tomislavom Wrussom, mojim glavnim urednikom. Radmana sam upoznala '89. Tada sam već pisala neke intervjue, već sam za njega bila čula... Tek sam završila faks, borila se za svoje mjesto pod suncem, radila u Zrakoplovnoj školi na aerodromu i pisala za novine. I onda, jednog dana, sasvim slučajno sam se zatekla na Trgu i žurila u školu održati sat. Na Trgu, sasvim slučajno... Ma koja je to sretna slučajnost bila... tada nije bilo ni interneta ni mobitela... sretnem prijateljicu Dunju koja mi kaže: "Jao, Tanja, super da sam te srela, zovem te cijelo jutro. Dolazi Miroslav Radman, znaš i sama, slavni i poznati genetičar, držat će u Plivinom klubu predavanje o svom novom otkriću, dođi u šest."

Baš sam se poveselila, ali imam školu do sedam... I što ću sad? Nema odustajanja... Pitam može li me tko zamijeniti? Ali nema tko... Onda, odem u razred, imali smo blok sat, održim prvi sat i kažem im, zamolim ih, a nisu bili puno mlađi od mene, tek pet-šest godina... "Molim vas, ja idem, budite mirni, moram na važno predavanje..." I, odjurim... Stopirala sam do Plive...

I, zamisli, kakva sretna slučajnost da sam susrela Dunju...

Radman je govorio o svom novom otkriću koje je bilo objavljeno u časopisu *Nature*, o tome kako su on i njegova ekipa srušili genetski zid... Naime, bakterije koje se nisu miješale 150 milijuna godina – *Escherichia coli* i *Salmonella* – Radman i njegova ekipa uspjeli su *pomiješati*, odnosno, odgovorili su na pitanje kako nastaju nove vrste ujedno različite i od svojih predaka. Imaš taj primjer križanja magarca i konja, dobiješ mulu ili mazgu, ali one su sterilne i ne mogu se razmnožavati. Ovdje se, po prvi put, srušilo barijeru u genetskoj razmjeni dviju sasvim različitih vrsta. Napravila sam o tome intervju s Radmanom za tjednik *Danas*. Bila sam tada potpuno anonimna novinarka, a uspjela sam. Bila sam jako ponosna na taj intervju. Naravno, to njegovo otkriće je kasnije izazvalo veliku pozornost po cijelome svijetu. Otad sam, barem jedanput godišnje, pisala o Radmanu... On uvijek ima neka nova otkrića, bavi se i filozofskim pitanjima, voli umjetnost... I dobro si primijetila, da nije znanstvenik bio bi umjetnik... Jer i kao znanstvenik moraš biti kreativan.

– Kažem frendicama da se idem naći s tobom, da ćemo pričati i o Radmanu... A one mi kažu: "Obavezno se raspitaj što žene

misle o njemu jer stvari se, izgleda, bitno, evolucijski, mijenjaju. Ženke se izgleda sve više pale na pametne mužjake, na njihov genetski potencijal".

Misliš li da se može ljubav i tako objasniti? – pitam Tanju i razmišljam ima li nešto u tome? Jer, nekako, u zadnje vrijeme palim se samo na štrebere, samo na geekove. Do sada se činilo da oni najsnažniji imaju pristup ženama u krdu. Štreberi uzvraćaju... Nije više pitanje mišića, sad Nobelova nagrada ima vlažeći učinak.

Aprovo toga hoće li Radman dobiti Nobelovu nagradu? Daj, što se smiješ. Samo pitam.

– To o mnogočemu ovisi. On je zaista fenomenalan, i kako istražuje i kako predstavlja znanost i, recimo, kako je izvrstan profesor. I humanist, pobornik ljudske raznolikosti. A što se tiče Nobelove nagrade, s obzirom na to kako Nobelov komitet donosi odluke - to je vrlo teško procijeniti. Ponekad Nobela dobiju neka otkrića koja se u ovom času ni ne čine značajnima. U principu, Nobelova se nagrada dodjeljuje za otkrića u prošlosti. I Radman ih zaista ima. Da li će to biti ili ne, teško je reći. Ali dobio je mnogo nagrada i napravio sjajnu karijeru.

Kao što Katon nije propuštao priliku reći: "Između ostaloga mislim da Kartagu treba razoriti..." pa makar se diskutiralo o vodovodu, primjećujem da i Tanja uvijek započne: "Ma zamisli koja sretna koincidencija... Ma zamisli koja slučajnost..." I naravno, to koristim. Baš mi je fino sjelo, pa upitam ima li još koju sretnu slučajnost na lageru.

– Recimo, sretna koincidencija. Išla sam na Island zbog intervjua s Karijem Stefanssonom, ali pošto je put bio jako skup, mislila sam, ajde da odradim još nešto, pa sam otišla u tu firmu *Ossur* koja proizvodi najbolju protetiku. Kad sam stigla primijetim jednog dečka. Mlad, plav, baš strašno zgodan dečko, moraš ga zapaziti, stoji u predvorju... I pita me direktor, koji me dočeka: "Jeste li vidjeli, to je Oscar Pistorius? Zna li tko je Oscar?" A ja kažem: "Naravno, pa ja sam pisala o njemu. To je *Blade Runner*... Molim vas pitajte ga bi li mi dao intervju..."

Oscar pristane. Rođen je u Johannesburgu, ja sam tamo bila, razumiješ li koja sretna slučajnost... Zašto sretna slučajnost? Ja sam sutradan trebala otputovati, razumiješ? A on je došao u Reykjavik samo na nekoliko sati... Bio je možda dva sata u toj kompaniji koja mu izrađuje noge i ja sam baš tada naišla... Nevjerojatno sretna slučajnost. A njegova priča je baš važna, svjetski ekskluzivna. Svi su s njim radili intervjue, CNN, BBC, svi mediji su bili njime zaokupljeni... Oscar je rođen s deformacijama nogu... Njegovi su roditelji imali izbor: ili će mu amputirati obje

noge od koljena naniže, jer nije imao lisne kosti, ili će biti u kolicima. I oni su odabrali proteze. Još kao dečkić je plivao, bavio se bezbolom... Htio je biti sportaš, pa je i bio sportaš, bez obzira na sve. Onda, 2003., počne se baviti i atletikom. Već je 2004. pobijedio na Olimpijadi u Ateni. I što je postala najveća želja tog zmaja od mladića? Želio se natjecati u konkurenciji s onima kojima nisu otpilili potkoljenice. Njegove takmičarske noge su neobične, s njima se ne može hodati. To su noge samo za trčanje. A kad ga vidiš, ono, u trapericama, dečko je mrak!

Sad se vodi polemika bi li ga pripustili na trčanje, natjecanje, ne na Paraolimpijadi nego na Olimpijadi. Vodi on sad tu borbu... Neki misle da bi bio u prednosti, neki da ne bi... Testiraju ga... Zasad mu Međunarodna atletska federacija ne dozvoljava sudjelovanje, ali ima još jedna instanca – arbitražna komisija, sud u Ženevi, koji će odlučiti smije li ili ne smije na Olimpijadi. Ja navijam da trči.

– Ja isto. Bilo bi super i da pobijedi...

– Ta volja fascinira. On ne može pobijediti, ne može biti brži od najbržeg čovjeka na svijetu. Ali mnogi misle da bi on to bio kad bi imao noge, jer u njega je volja šampiona. Ali, mogao bi se plasirati u finale... Vodi se polemika. Jer to je stvar presedana – pitaš se gdje su granice? Što ako bi onda ljudi sami sebi odrezali noge samo da budu brži i da pobijede? Razumiješ? Ali on živi život punim plućima, voli brzine, brze automobile, ima djevojku... Fascinira me taj dečko... Tako mlad i snažan, uživa u životu sto posto, a ipak, hendikepiran je... E sad, to ti je primjer gdje je tehnologija neki hendikep ne samo nadomjestila, nego ga čak pretvorila i u prednost prema ostalima. Prvi slučaj da je jedan invalid pomoću znanosti postao superioran "običnim" ljudima. A takvih će primjera, sigurna sam, biti sve više...

Tanjine najvažnije, najdraže, najčešće riječi su: sretna slučajnost i strast, pa krenemo strastveno u strasti...

– Strasno volim novine i novinarstvo. Strasti obično slabe, ali ova moja je nepresušna. Bila bih jako nesretna kad bi papirne novine nestale. Valjda i neće. Nekad, kad sam ja počinjala, nije bilo interneta, mobitela... Tad smo imali fakseve i dopisnike. Pitam se kako smo uopće mogli funkcionirati... Izdavač *New York Timesa* smatra da će papirne novine izumrijeti. Ja se nadam da neće. Jer, budimo realni, kod nas 8% ljudi ima fakultet. Kod nas se još uvijek premalo koristi internet. U EU prosjek visokoobrazovanih je 18–20%, u Finskoj oko 30%, na Islandu doslovno svi koriste internet. I na farmama, na selu, i stari i mladi, u mirovini ili ne, svi koriste internet... Pa ipak

se i u tako visokotehnologiziranoj zemlji, gdje je tehnologija opsesija stanovništva, novine dobro prodaju. Naklade su im i do 100.000 primjeraka, što je razina dnevnih novina u Hrvatskoj. A Island je zemlja od 300.000 stanovnika. To samo govori da novine još uvijek imaju neku svoju magiju... A počela sam u Studentskom listu. E, kad smo već kod studija, sad si me podsjetila... Za vrijeme studija moja je prijateljica hodala s jednim dečkom Indijcem, radio je na Ruđeru, indijski fizičar... Onda se vratio u Calcuttu i nisam više čula za njega. I sad, pazi koja sretna slučajnost... U Calcuttu živi četrnaest milijuna ljudi, i evo ti nevjerovatne priče... Moji kolege su otišli na jedan indijski institut i pride im taj fizičar, kaže da je čuo da su došli iz Zagreba gdje je on studirao, pa ih pita, između ostaloga, poznaju li mene... Tog čovjeka nisam vidjela dvadeset godina. Vidiš kako je svijet mali, pun sretnih slučajnosti...

– Bila si u Johannesburgu na samitu o održivom razvoju. Rekla si mi da je to jedno od tvojih najdražih putovanja. Što misliš, hoćemo li uspjeti spasiti planet? Možda sintetskim mikrobima, sintetskom biologijom?

– Pa, mislim da će planet svakako preživjeti. Pitanje je hoćemo li mi preživjeti? Ono što svake godine osjećamo kao klimatske ekstreme - to je zapravo rezultat industrijskog razvoja. Znanstvenici smatraju da u ovom trenutku više ne možemo zaustaviti globalno zagrijavanje. Čak da sad sve zaustavimo, u sljedećih pedeset godina temperaturni će prosjeci narasti barem za 0,5 stupnjeva. Predviđa se rast temperature od dva do čak šest stupnjeva, što bi moglo imati katastrofalne učinke ako dalje nastavimo nekontrolirano ispuštati ugljični dioksid.

E, sad, Craig Venter je znanstvenik, ali i poduzetnik. On je 2000. godine, na čelu svoje tadašnje privatne tvrtke i sa svojom ekipom koja nije bila brojna, prvi očitao ljudski kôd - to je pismo od tri milijarde "slova". Uspjeli su preteći tisuće znanstvenika koji su pokušavali isto, ali u sklopu službenog projekta "Ljudski genom". Čim je to obavio, Venter, koji je pomalo avanturist, krenuo je dalje, u novu ideju: stvaranje sintetskih bakterija, mikroba koji bi se koristili u medicini, ali i u zaštiti okoliša kao gutači ugljičnog dioksida ili, recimo, za proizvodnju biogoriva, etanola ili biodizela. Sad putuje svijetom i istražuje mikrobiološki svijet, sakuplja mikroorganizme i očitava im genske kodove kako bi ih mogao koristiti za svoja istraživanja u svrhu stvaranja sintetskih organizama. Ta grana se zove sintetska biologija. Postoji dio znanstvenika koji su zaokupljeni stvaranjem organizama kojih u prirodi nema, koji bi se koristili

također u medicini za liječenje raka, na primjer. Već su napravljene pomoci u tom smislu, jer moguće je sintetizirati bakteriju koja bi u organizmu detektirala stanice raka i onda ih uništila. To su ideje. I to je, zasad, samo početak.

– Je li moguće da se političari kolebaju što će nam smanjivanje emisija stakleničkih plinova jer čini mi se da ne poduzimaju dovoljno, uzdajući se u znanstvenike i proizvodnju sintetskih bakterija koje mogu pojesti ugljični dioksid? Ili su ignoranti i jednostavno ih nije briga?

– Nije to jednostavno. Pratim klimatske konferencije od 2000. i mislim da se svijest o globalnom zagrijavanju jako promijenila, jako je napredovala, a Europa u tome prednjači, ona je najveća zagovornica Kyotskog protokola. Novi europski energetska plan predviđa, do 2020., smanjenje emisija stakleničkih plinova od čak 20%. U vezi je to s novim tehnologijama, obnovljivim izvorima energije i slično. Ali važno je i javno mnijenje. Evo, Australija je bila najveća podrška Americi i glavna saveznica u tome da se sporazum iz Kyota ne ratificira. Međutim, pritisak javnosti bio je prejak. To je bio jedan od glavnih razloga zbog kojih je došlo i do promjene vlasti. Novi je premijer odmah ratificirao Protokol. Bushova administracija odbija ratificirati sporazum jer to se ipak odražava na gospodarstvo... Ali najveći svjetski problem nije više Amerika, to su sada Kina i Indija, a kao zemlje u razvoju nemaju obavezu, nisu ni obuhvaćene Protokolom. Nerazvijeni smatraju da je ono što se upravo događa direktna posljedica onih razvijenih, dakle, industrijskog razvoja i napretka Zapada, izvlače se da i njima treba pružiti priliku da se razviju pa da onda o tome vode brigu...

– Da, ali ne žele emisijama ni trgovati... Gadovi. Mora ti, kao Australiji, nad glavom zasjati ozonsko prokletstvo, ozonska rupetina, pa da se zamisliš. A mogu ti reći da mi je stvarno bilo drago da se nije razjapila nad nama, jebote, i previše smo toga prošli, a i malo sam ljubomorila na Australiju jer slave Novu na plaži... Dok im u zakone nije ušla šetnja s obaveznom šeširima i dok nisu u razmatranje uzeli to da će im klinici u školama nositi obavezne sunčane naočale kao dio uniforme, dotad - ništa, fučkaš Kyoto. E, sad u zadnje vrijeme navijam da se tako Bushu otvori rupa nad rijetko ružnom glavom pa da ga sprži sunce ili da mu barem izrastu dvije glave, i to u okomitom redosljedu... To miriše na propast civilizacije... - kažem.

– Mislim da ne. Neko se rješenje uvijek nađe. Neka sretna slučajnost.